

30

**«ЖАҢА ТАРИХИ ШЫНДЫҚ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ
МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ ЖҮЙЕСІ»**

**Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның
баяндамалар жинағы**

**Сборник докладов международной научно-
практической конференции**

**«СИСТЕМА ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА В
УСЛОВИЯХ НОВОЙ ИСТОРИЧЕСКОЙ
РЕАЛЬНОСТИ»**

**Collection of reports of the international scientific
and practical conference**

**“THE SYSTEM OF STATE AUDIT IN THE CONTEXT
OF A NEW REALITY”**

НҰР-СҰЛТАН 2021

УДК 657.6
ББК 65.053
С23

С23 Сборник докладов международной научно- практической конференции «Система государственного аудита в условиях новой исторической реальности» = Collection of reports of the international scientific and practical conference “The system of state audit in the context of a new reality” = «Жаңа тарихи шындық жағдайындағы мемлекеттік аудит жүйесі» Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның баяндамалар жинағы. – Нұр-Сұлтан: - 549 б.

ISBN 978-601-337-598-4

Жинаққа жаңа тарихи шындық жағдайындағы мемлекеттік аудиттің өзекті мәселелері бойынша студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және профессор-оқытушылар құрамының баяндамалары кірді

The collection includes reports of students, undergraduates, doctoral students and teaching staff on topical issues of state audit in the context of a new historical reality

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и профессорско-преподавательского состава по актуальным вопросам государственного аудита в условиях новой исторической реальности

ISBN 978-601-337-598-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2021

сейчас определиться с темой дипломной работы и целенаправленно от практики к практике проводить исследования по её отдельным аспектам.

Какой эффект даёт казахстанская модель взаимодействия органов госаудита?

В первую очередь, это увеличение охвата гос.аудитом. Все вышеперечисленные инструменты позволяют уже на этапе планирования обозначить объекты и алгоритм проведения аудита с учётом риск-ориентированного подхода. И мы понимаем, что чем больше охват – тем больше доверия к отчёту.

В качестве примера могу привести проведенный в прошлом году совместно со Счетным комитетом аудит использования бюджетных средств, выделенных на реализацию антикризисных мер в связи с пандемией коронавируса.

Благодаря чёткому алгоритму взаимодействия вместе мы охватили порядка 90 процентов выделенных из бюджета средств, своевременно предупредив возможные риски нарушений.

Также хочется отметить национальный подход к аудиту финансовой отчетности.

Согласно Закону Счетный комитет проводит аудит консолидированной финансовой отчетности республиканского бюджета. И здесь чётко видна схема его эффективного взаимодействия с органами внутреннего госаудита. А именно в основу оценки консолидированной финансовой отчетности республиканского бюджета ложатся результаты проведенного КВГА аудита финансовой отчетности администраторов бюджетных программ. В свою очередь, службы внутреннего аудита участвуют в аудите финансовой отчетности государственного органа, в состав которого входит данная СВА.

В заключение хочу сказать, что повышение ценности профессии аудитора требует постоянной адаптации к новым вызовам. На фоне сегодняшних реалий меняется и КРІ органов госаудита, и это не степень выявляемых нарушений, а своевременность и масштаб их предупреждения с учетом социально, экономически важных и риск-ориентированных направлений через призму достижения максимального эффекта в управлении национальными ресурсами.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ САЛЫҚ ЖҮЙЕСІ

Сағынова С.Т

Мемлекеттік аудит мамандығының 2-курс студенті,
Ғылыми жетекші Жажметова Айнура Каиржановна
Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті,
Нұр-Сұлтан қ,
Қазақстан Республикасы

E-mail: Samal.sagynovaa01@mail.ru

Аннотация

Бұл мақалада Қазақстан Республикасының салық жүйесі, қалыптасуы мен даму кезеңдері қарастырылады.

Әлемдік экономиканың жаһандануы, яғни шаруашылық өмірдің барлық аспектілерінің интеграциялануы мен интернационализациялануы, сайып келгенде әлемдік шаруашылықтарының түрлі салаларының өзара байланыстылығын нығайта түсуде. Жаһандану барысында салық саясаты мен салық жүйесінің өзара үйлесімділігі көрініс табады.

Бірінші Салық жүйесінің теориялық негізі қарастырады.

Екінші бөлім «Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі» салық комитетіне сипаттамасы мен Қаржы министрлігі «мемлекеттік кірістер комитеті» салық комитетінің көрсеткіштеріне талдау және жетілдіру бойынша ұсыныстар жасалған.

Аннотация

В статье рассмотрены этапы становления и развития налоговой системы Республики Казахстан.

Глобализация мировой экономики, то есть интеграция и интернационализация всех аспектов экономической жизни, в конечном итоге усиливает взаимосвязанность различных секторов мировой экономики. В процессе глобализации отражается совместимость налоговой политики и налоговой системы.

Первый рассматривает теоретические основы налоговой системы.

Второй раздел содержит описание Налогового комитета «Министерство финансов Республики Казахстан» и рекомендации по анализу и улучшению показателей Налогового комитета «Комитет государственных доходов» Министерства финансов.

Annotation

This article considers the stages of formation and development of the tax system of the Republic of Kazakhstan.

The globalization of the world economy, ie the integration and internationalization of all aspects of economic life, ultimately strengthens the interconnectedness of different sectors of the world economy. In the process of globalization, the compatibility of tax policy and the tax system is reflected.

The first considers the theoretical basis of the tax system.

The second section contains a description of the Tax Committee "Ministry of Finance of the Republic of Kazakhstan" and recommendations for the analysis and improvement of the indicators of the Tax Committee "State Revenue Committee" of the Ministry of Finance.

Түйін сөздер: Салық, салықтық құқық, баж, төлем, салық объектілері, салық субъектілері

Салықтардың экономикалық мәні олардың өзінің функциялары мен міндеттерін жүзеге асыру үшін мемлекет жұмылдыратын ұлттық табыстың бір бөлігі болып табылатындығында.

Салықтар қаржының бастапқы категориясы болып табылады, олар мемлекетпен бірге пайда болды және мемлекеттің өмір сүріп, дамуының негізі болып саналады.

Салықтар барлық елдерде, олардың қоғамдық - экономикалық құрылысы мен саяси іс-бағытына қарамастан, ұлттық табысты қайта бөлудің басты қаржылық құралы, мемлекеттің кірістерін және бюджеттің кірістерін қалыптастырудың шешуші көзі болып табылады.. Салықтар тауар-ақшалай қатынастардың ахуалына әсер ете отырып, олардың дамыған жүйесінде айтарлықтай өрбіді. Бұл К.Маркске сол кездегі капиталистік қоғам салықтарының мәнін былайша білдіруге негіздеме берді: «Салық- бұл меншікпен, отбасымен, тәртіппен және дінмен қатар бесінші құдай»; одан әрі: «Салықтарда мемлекеттің экономикалық тұрғыдан айтылған өмір сүруі жүзеге асады».

Салықтар мемлекеттің қаржылық ресурстарын қалыптастыруда заңи және жеке тұлғалардың қатысу міндеттілігін білдіреді. Белгілі философ Фрэнсис Бэкон салықтарды төлеу - әрбір азаматтың қасиетті борышы деген еді. Қазақстан Республикасы Конституциясының 35-інші бабында: заңды түрде белгіленген салықтарды, алымдарды және өзге міндетті төлемдерді төлеу әркімнің борышы әрі міндеті болып табылады, — деп жазылған. Қайта бөлудің тетігі бола отырып, салықтар бөлу жүйесінде пайда болатын жаңылыстарды «өшіруді» және экономикалық субъектілер қызметін ынталандыруды немесе тежеуді талап етеді.

Кез-келген қазіргі заманғы мемлекеттің өмір сүруі салықтармен тығыз байланысты. Әр адам белгілі бір дәрежеде мұны өзіне сезінеді.

Салықтар мемлекеттік кірістер арасында ең маңызды рөл атқарады, өйткені олар федералдық бюджет кірісінің 80% -дан астамын құрайды.

Салықтардың негізгі қызметі - **фискаль** - бұл мемлекетке қаражат беру. Фискалдық функция арқылы салықтардың негізгі мақсаты - мемлекеттің бюджетте және бюджеттен тыс қорларда жинақталған қаржы ресурстарын қалыптастыру жүзеге асырылады. Салықтардың көмегімен жиналатын қаражатты мемлекет әкімшілік аппаратты ұстауға, қауіпсіздікті қамтамасыз етуге, ішкі және сыртқы саясатты жүргізуге, мемлекеттік қарыз бойынша төлемдерге, әлеуметтік салаға және т.б.

Салықтардың реттеуші қызметі салық салу шарттарының саралануынан көрінеді. Мемлекет әрқашан экономикалық субъектілердің - жеке және заңды тұлғалардың мінез-құлқына әсер етеді. Мемлекет төлеушілердің әртүрлі санаттары үшін, белгілі бір аумақтарда бірдей қызмет түрлерін жүзеге асыру үшін салық салудың әртүрлі шарттарын белгілей алады. Салық салудың нақты шарттары өндіріс пен капиталды шоғырландыруға не кедергі келтіруі, белгілі бір кезеңдерде экономикалық белсенділікті арттыруы немесе тежеуі мүмкін. Салықтар жиынтық сұраныстың деңгейі мен құрылымына әсер етеді;

олар белгілі бір салалардағы өндірістің кеңеюіне немесе баяулауына ықпал етуі мүмкін. Салық ставкалары көбінесе еңбекақы төлеу деңгейін және оның нысанын анықтайды. Өндірістік шығындар мен тауарлар мен қызметтердің бағалары арасындағы байланыс салықтарға байланысты.

Салықтар туралы кейбір жарияланымдарда әртүрлі салық мөлшеріне салық салу арқылы жүзеге асырылатын салықтардың әлеуметтік функциясы туралы айтуға болады. Бұл жағдайда салықтардың реттеуші функциясы туралы айту заңды.

Қазіргі салық салу жүйесін қарастыра отырып, осы кезеңде салықтар келесі негізгі функцияларды орындайды деген қорытынды жасауға болады: **фискалдық, дистрибутивті (әлеуметтік), бақылау, ынталандыру, реттеуші.**

1. Фискалдық функция - бұл салық салудың негізгі функциясы, ол арқылы салықтардың негізгі мақсаты жүзеге асырылады: мемлекеттің қаржылық ресурстарын қалыптастыру және жұмылдыру, сондай-ақ ұлттық немесе мақсатты мемлекеттік бағдарламаларды іске асыру үшін бюджетке қаражат жинау. Салық салудың барлық басқа функцияларын осыған байланысты туынды деп атауға болады. Кез келген жағдайда, салықтар тек бюджеттік мақсаттармен қатар, басқа мақсаттарды көздеуі мүмкін, мысалы, экономикалық немесе әлеуметтік. Яғни, қаржылық мақсаттар ең маңызды болғанымен, эксклюзивті емес.

2. Салықтардың бөлу (әлеуметтік) функциясы әлеуметтік табыстарды халықтың әр түрлі категориялары арасында қайта бөлуден тұрады. Профессор Л.Ходов атап өткендей, салық салу арқылы «белгілі бір әлеуметтік топтардың арасындағы теңсіздікті тегістеу үшін олардың кірістерінің арақатынасын өзгерту арқылы әлеуметтік тепе-теңдікті сақтауға» қол жеткізіледі.

Басқаша айтқанда, қаражаттар әлсіз және осал санаттағы азаматтардың пайдасына төлеушілердің күшті санаттарына салық ауыртпалығын жүктеу арқылы аударылады.

3. Салықтардың бақылау функциясы. Салықтар арқылы мемлекет ұйымдар мен азаматтардың қаржылық-шаруашылық қызметін, сондай-ақ кірістер мен шығыстардың көздерін бақылауды жүзеге асырады. Салықтардың сомаларын ақшалай бағалаудың арқасында кірістердің көрсеткіштерін мемлекеттің қаржылық ресурстарға деген қажеттіліктерімен сандық түрде салыстыруға болады. Бақылау функциясының арқасында салық жүйесінің тиімділігі бағаланады, қызмет түрлері мен қаржылық ағымдарды бақылау қамтамасыз етіледі. Сонымен қатар, салық салудың бақылау функциясы арқылы салық жүйесі мен бюджет саясатына өзгерістер енгізу қажеттілігі ашылады.

4. Салықтардың ынталандыру функциясы. Салық салу процедурасы мемлекет азаматтардың жекелеген санаттарының қоғамға сіңірген ерекше еңбектерін мойындауын көрсете алады (Ұлы Отан соғысына қатысушыларға, КСРО мен Ресей Батырларына салық жеңілдіктерін беру және т.б.).

Алайда, бұл функция мемлекеттің әлеуметтік саясатын жүзеге асыру мақсатында салық тетіктерін қарапайым бейімдеу болып табылады және жетекшіден гөрі ілеспе болып табылады.

5. Салықтардың реттеуші қызметі. Рим империясында салықтар тек бюджеттік мақсатты ғана емес, кейбір жағдайларда оларға әлеуметтік процестерді басқару функциясы да берілген болатын. Алайда, белгілі бір қоғамдық қатынастарды реттеуші ретіндегі салықтардың орны мен маңызы туралы мәселе әлі күнге дейін бірауыздан бағалаған жоқ.

Енді салық түрлеріне тоқтала кетейік

1. **Тікелей** - өндіріс факторларынан алынатын табыстарға салынатын салықтар (табысқа салынатын салықтар, пайдаға салынатын салықтар).

2. **Жанама** - тауарлар бағасында жасырылған салықтар (ҚҚС, акциздер).

Тікелей және жанама

Жанама салықтар тауарлар мен қызметтерге алынады. Баға бүкіл салықты немесе оның бір бөлігін қамтиды. Тауарларды немесе қызметтерді сататын меншік иесі осы салық сомаларын алады, содан кейін оны мемлекетке қайтарады. Осылайша, жанама салықтарды іс жүзінде сатып алушы төлейді, ал сатушы жанама салықты төлеуде делдал болып табылады, бірақ дәл оны аударудың уақтылығы мен дұрыстығы туралы сұрайды. Жанама салықтар тауарларды немесе қызметтерді тұтынумен байланысты.

Тікелей салықтарды есептеу және бақылау оңай (жанама салықтарға қарағанда). Сонымен қатар жанама салықтар салық ауыртпалығын икемді түрде бөлуге мүмкіндік береді.

Тікелей салықтардың ең ауқымды тобы - **мүлік салығы**. Оларға мыналар жатады:

Занды тұлғалардың жылжымалы және жылжымайтын мүлкін пайдаланғаны үшін белгіленген салық төлемдері. Ол жылдық мәнде белгіленеді. Бұл ақша тікелей белгілі бір аймақтың бюджетіне түседі.

Жеке тұлғалардың мүлкіне салық салу - жер учаскелері немесе тұрғын үй-жайлары бар азаматтарды мемлекет белгілеген жыл сайынғы төлемді төлеуге міндеттейді.

Көлік салығы. Басқа төлемдерден айырмашылығы, баж бастапқыда аймақтық сипатта болды. Бұл дегеніміз, нақты аймақтар өздерінің қалауы бойынша салық ставкасын немесе жинау шарттарын өзгертуге құқылы.

Құмар ойындарға салынатын салық. Осылайша, құмар ойындарын жүргізуге лицензиясы бар барлық казино немесе букмекерлік кеңселер белгілі бір мөлшерде мемлекет қазынасына қаражат төлеуі керек.

Тау-кен жұмыстарынан түскен пайдаға салық салу. Біздің елімізде бұл төлемдер жалпы бюджеттік қаражаттың 30% -дан астамын толтырады. Саны өндірілетін шикізат бағаларына байланысты белгіленеді. Мысалы, мұнай өндірісіне салынатын салық бір баррель үшін қолданыстағы бағаларға пропорционалды түрде белгіленеді.

Тағы бір топ мемлекет қазынасына тұрақты қаржы ағымын ұсынады. Бұл **табыс салығы**. Оларға мыналар жатады:

✚ Жеке тұлғаның ай сайынғы кірісіне ұлттық төлем. Айта кету керек, осыған байланысты отандық азаматтар сол еуропалықтарға қарағанда анағұрлым профильді жағдайда. Орташа алғанда, тек 13% -ы ресейліктердің патчынан ұсталады.

✚ Заңды тұлғалардың пайдасынан түскен жарна. Кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыратын әрбір ұйым салықты төлеуге міндетті, оның мөлшері ұйымның белгілі бір кезеңдегі пайдасының көлемінен анықталады.

Енді осы салық түрлеріне және олардың ерекшелігіне тоқталып өтейік:

Корпорациялық табыс салығы. Бұл салықты Ұлттық банк пен мемлекеттік мекемелерді қоспағанда Қазақстан Республикасы резидент заңды тұлғалары, сондай-ақ Қазақстанда қызметін тұрақты мекеме арқылы жүзеге асыратын немесе республикадағы көздерін табыс алатын бейрезидент -заңды тұлғалар төлейді.

Жалпыға бірдей белгіленген тәртіпті қолдана отырып, Қазақстан Республикасының резидент-заңды тұлғалары Қазақстан Республикасында тұрақты мекеме арқылы жұмыс жасайтын немесе Қазақстан Республикасын дағы көздерден табыс алатын резидент емес заңды тұлғалар.

Салық салынатын табыс - салық салынатын кірісті түзеткеннен кейін, салық кодексінде көзделген салықтық шегерімдер мен түзетілген жылдық жалпы табыс арасындағы айырма ретінде анықталады.

Резидент заңды тұлғаның жылдық жиынтық табысы салық кезеңі ішінде ол Қазақстан Республикасында және одан тыс жерлерде алуға (алуға) кірістің барлық түрлерінен тұрады. Кірістердің негізгі баптары тауарларды (жұмыстарды, қызметтерді) сатудан түскен кірістер, мүлктік жалға беруден түскен кірістер, капиталды жоғарылатудан түскен кірістер, міндеттемелерді есептен шығарудан түскен кірістер, өтеусіз алынған мүлік, дивидендтер, сыйақы, оң бағамдық айырма сомасының теріс бағам мөлшерінен асып кетуі болып табылады. айырмашылықтар, ұтыстар және кірістің басқа түрлері. Салық төлеушінің жылдық жиынтық табысы түзетуге жатады. Мәселен, мысалы, Қазақстан Республикасының резидент-заңды тұлғасынан алынған, бұрын Қазақстан Республикасында **төлем көзінен салық салынатын** дивидендтер мен кейбір басқа кірістер түрлері алынып тасталады.

Корпорациялық табыс салығына қосымша бейрезидент-заңды тұлғаның Қазақстан Республикасында тұрақты мекеме арқылы жүзеге асырған қызметінен алынған таза табысына 15%-дық мөлшерлеме бойынша салық салынады. Таза табыс деп есептелген корпорациялық таза табыс салығының сомасы алып тасталған салық салынатын табысты айтады.

Әлеуметтік салық –бұл жұмыс беруші қызметкерлерге өз қаражатынан мемлекеттік бюджетке төлейтін салық.

Әлеуметтік сақтандыру жарналары - бұл Мемлекеттік әлеуметтік сақтандыру қорына (ӘМСҚ) жалақыдан ұстап қалу (WD). Жалпы мемлекеттік бюджетке түсетін әлеуметтік салықтан айырмашылығы, әлеуметтік аударымдар

әр адамға бөлек есептеледі. Содан кейін, нақты адамға жәрдемақы қажет болған кезде, «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясы жәрдемақы алуға өтініш берген адамның

Жер салығы - жер учаскесіне иелік ететін заңды және жеке тұлғалардан бюджетке төленетін төлем:

- ✚ меншік құқығында (жеке үйлер, саяжайлар және т.б.);
- ✚ тұрақты пайдалану құқығында;
- ✚ өтеусіз уақытша пайдалану құқығында (ҚР Салық кодексінің 498-бабының 1-тармағы).

- ✚ Салық кодексінің 511-бабының жер салығын есептеу мен төлеудің жалпы тәртібі реттеледі, ал оны есептеу тәртібі және заңды тұлғалар мен жеке кәсіпкерлер үшін төлем шарттары Салық кодексінің 512-бабында белгіленген. Жеке тұлғалар үшін - ҚР Салық кодексінің 514-бабы.

Жерге салық салу объектісі - жер учаскесі. Сонымен бірге, салық салу мақсатында жер бірнеше санатқа бөлінеді және олардың барлығы бірдей салық салуға жатпайды.

Санаттар бойынша жерлер жерлерге бөлінеді:

- ауылшаруашылық мақсаттары;
- елді мекендер (тұрғын үй қоры және бос жер алып жатыр);
- өнеркәсіп, көлік және басқа ауылшаруашылық емес мақсаттар;
- ерекше қорғалатын табиғи аумақтар;
- орман қоры;
- сумен жабдықтау;
- қор жерлері.

Салық салу объектісіне қарай **мүлікке салынатын салық** тікелей салықтарға жатады. **Мүлік салығы** - ұйымдардың немесе жеке тұлғалардың мүлкіне салынатын тікелей салық.

Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Салық комитеті (2002) ҚР Президентінің 2002 ж. 28 тамыздағы Жарлығына сәйкес ҚР Үкіметінің 2002 ж. 3қыркүйектегі қаулысымен құрылды. ҚР Үкіметінің 2002ж. 9 қазандағы қаулысымен салық комитеті туралы ереже бекітілді.

ҚР Мемлекеттік кіріс министрлігінің облыстар, Астана және Алматы қалалары бойынша салық комитеттері, ауданаралық салық комитеттері, аудандар, қалалар және қалалардағы аудандар бойынша салық комитеттері, сондай-ақ арнайы экономикалық аймақтар аумағындағы салық комитеттері — мемлекеттік мекемелері ҚР Қаржы министрлігі салық комитетінің облыстары, Астана және Алматы қалалары бойынша салық комитеттері, ауданаралық салық комитеттері, аудандар, қалалар және қалалардағы аудандар бойынша салық комитеттері, сондай-ақ арнайы экономикалық аймақтар аумағындағы салық комитеттері — мемлекеттік мекемелері болып қайта ұйымдастырылды. Ережеге сәйкес салық комитеті "**Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы**"

ҚР Кодексіне (Салық Кодексіне) сәйкес мемлекет алдындағы салық міндеттемелерінің орындалуына салықтық бақылауды қамтамасыз етуге уәкілетті, сондай-ақ ҚР заңнамасына сәйкес салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдердің түсімін, міндеті зейнетақы жарналарының толық және уақтылы аударылуын қамтамасыз ету саласында басшылықты және салааралық үйлестіруді жүзеге асыратын ҚР Қаржы министрлігінің ведомствосы болып табылды.

Комитеттің облыстар, Астана және Алматы қалалары бойынша салық комитеттері, ауданаралық салық комитеттері, аудандар, қалалар және қалалардағы аудандар бойынша салық комитеттері, сондай-ақ арнайы экономикалық аймақтар аумағындағы салық комитеттері кіретін заңды тұлғалар болып табылатын аумақтық органдары болды. Комитет және оның аумақтық органдары салық қызметі органдарының біртұтас жүйесін құрады.

Салық комитетінің негізгі міндеттері мыналар болды:

✚ өз күзіреті шегінде салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдердің түсу толықтығын, міндетті зейнетақы жарналарын аударудың толықтығы мен уақтылығын қамтамасыз ету;

✚ салық төлеушінің салық міндеттемелерін орындауына салықтық бақылауды жүзеге асыру;

✚ өз күзіреті шегінде ҚР экономикалық қауіпсіздігін қамтамасыз ету;

✚ алкаголь өнімінің өндірісі мен айналымына мемлекеттік бақылауды қамтамасыз ету.

ҚР Үкіметінің 2003 ж. 31 қаңтардағы қаулысымен салық комитеті туралы ережеге өзгерту енгізілді: комитеттің аумақтық органдарының қатарына аймақаралық салық комитеттері енгізілді. "ҚР Қаржы министрлігі Салық комитетінің № 1 аймақаралық салық комитеті мемлекеттік мекемесі" құрылды. ҚР Үкіметінің 2003 ж. 30 қыркүйектегі қаулысымен салық комитеті туралы ережеге өзгертулер мен толықтырулар енгізілді. Комитеттің негізгі міндеттеріне қосымша мынадай міндеттер енгізілді: этиль спирті мен алкаголь өнімдерін және темекі өнімдерін өндіруді және оның айналымын мемлекеттік реттеуді қамтамасыз ету, сондай-ақ өз күзіреті шегінде мұнай өнімдерінің жекелеген түрлерін өндіруді және олардың айналымын мемлекеттік реттеуді қамтамасыз ету.

Ең алдымен Қазақстан Республикасының салық түсімінің көрсеткіштеріне тоқтала кететін болсам.

2019 жылдың алғашқы екі айындағы салық түсімі 26% - ға артты.

Сонымен қатар Республикалық бюджетке салық төлемдерінің барлық негізгі түрлері бойынша түсімдер өсуде – КТС (+21,6%) , ҚҚС (+24,7%) және акциздер (+17,9%).

2019 жылдың екі айының қорытындысы бойынша Республикалық бюджет тапшылығы 217,9 млрд теңгені құрады, бұл өткен жылдың сәйкес мерзіміндегі тапшылығынан төрт есе артық. Республикалық бюджет тапшылығының ұлғаюы негізінен шығыстардың кірістерден озыңқы өсу қарқынына байланысты. Мәселен, егер есепті кезеңде бюджет кірістірі 12,4%-ға

өскен болса, онда шығыстар 20,9%-ға өсті. Екі айдың қорытындысы бойынша Республикалық бюджет тапшылығы 217,9 млрд теңгені құрады. Айта кетейік, 10 сәуірде парламент қабылдаған **"2019-2021 жылдарға арналған Республикалық бюджет туралы"** Заңға өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" заң жобасында 2019 жылы ЖІӨ-нің 2,1%-ы немесе 1 326,6 млрд теңге көлемінде Республикалық бюджет тапшылығы қарастырылған.

Сонымен бірге, жергілікті бюджеттердің профициті 167,3 млрд. теңгені құрады, осыған байланысты мемлекеттік бюджет 2019 жылдың қаңтар-ақпан айының қорытындысы бойынша теңдестірілген болып шықты – 51,1 млрд теңге тапшылық. Айта кету керек, бір жыл бұрын мемлекеттік бюджет профицит болды, кірістер шығыстардан 106,7 млрд теңгеге асып түсті.

Қазақстан Республикасында салық жүйесін жетілдірудің бағыттары:

Бүкіл факторлар жүйесінің Қазақстан экономикасына әсер етуіне байланысты, атап айтқанда, Қазақстанның ДСҰ-ға кіру перспективалары, аймақтық бірлестіктерге одан әрі интеграциялануы, қазіргі заманғы салық жүйесі реформаны қажет етеді. Бұл Қазақстанның қаржы секторын дамытудың жаңа тұжырымдамасында көрініс табады *Г.Нұрпейісова Стратегиялық жаңарту // Казахстанская правда, 2006, 15 тамыз ..*

Ең маңызды себеп - салық салудың қоғамның әлеуметтік-экономикалық қажеттіліктеріне сәйкес еместігі. Салық жүйесін жетілдіру проблемасына тоқтала отырып, қолданыстағы Салық кодексі өзінің табиғи-географиялық факторларына байланысты Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық дамуының ұлттық ерекшеліктері мен стратегиялық мақсаттарынан кейбір абстракциямен сипатталатындығына назар аудармамаймыз.

Біріншіден, Қазақстан - әр түрлі табиғи аймақтары бар алып мемлекет, сондықтан біздің ЖІӨ-нің энергия сыйымдылығы аймақтар бойынша айтарлықтай ерекшеленеді. **Екіншіден**, аумақтың масштабына байланысты Қазақстандағы өнімнің өзіндік құнындағы көліктік компонент көптеген дамыған елдерге қарағанда жоғары. **Үшіншіден**, Қазақстан - әлемдегі ең бай табиғи ресурстарға ие мемлекет. Бірақ отандық өңдеу өнеркәсібінің үздіксіз деградациясы аясында Қазақстан әлемдік еңбек бөлінісінде шикізат базасы - төмен технологиялық өндірісі бар ел мәртебесіне ие болып отыр. Қазіргі салық жүйесі бұл үдерісте маңызды рөл атқарған және ойнайтыны анық.

Мақаламды қорытындылай келсем. Қазақстан Республикасындағы салық жүйесі: «қалыптасу және даму кезеңдері» тақырыбында ҚР-ң міндетті төлемдерінің бірі салықтар туралы айтылады. Сол арқылы салық жүйесі туралы да білуге болады. Жалпы «Салық» ұғымымен «салық жүйесі» ұғымы тығыз байланысты. Салық түрлері, олардың нысандары мен әдістері, салық службасы органдарының жиынтығы мемлекеттің салық жүйесін құрайды.

Қазіргі уақыттағы салық жүйесінің ерекшеліктері мен артықшылықтары өте мол. Қазақстан Республикасының қазіргі салық жүйесі туралы әдістерін анықтайды, салықтың тиісті элементтері арқылы салық салудың тәртібін белгілейді. Сонымен, салық салу субъектілері Қазақстан Республикасының

бюджетінде анықталған мерзімде және көрсетілген мөлшерде салықтық төлемдерді енгізуге міндетті. Бірақ біздің мемлекетте, мемлекеттік құрылыс пен салық жүйесінің реформалау этапында және осы міндеттердің орындалуы әлі де жағдайды жақсартуды қажет етеді. Салықты төлеуден жалтару заңды және заңды емес әдістермен жүзеге асырылады, сондықтан салық жүйесін реформалау жүргізілді және Қазақстан Республикасының жаңа салық кодексі енгізілді.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Умбетаев «Салық және салық салу», 22 бет
2. Құлпыбаев С., Мельников В.Д. «Қаржы Негіздері» 251-бет
3. Ілиясов Қ. Қ. «Қаржы» Алматы, 211 бет.
4. afk.kz Қазақстан қаржыгерлер қауымдастығы
5. Құлыпбаев С, Баязитова Ш, Баязитова А. Қаржы теориясы. Оқу құралы – Алматы: Мерей, 2001 ж – 176 б.
6. Қазақстан Республикасының Салық Кодексі. Алматы 2003 жыл.
7. Кәкімжанов З. Салық кодексіндегі соңғы өзгерістер. Егемен Қазақстан –2002 ж.- 22 қаңтар – 2 б.
8. А.Д. Байдүйсенов. Қазақстан салық жүйесіндегі кейбір мәселелер. Қаржы – Қаражат – 2001 ж. - №4-32-36 б.

КВАЗИМЕМЛЕКЕТТІК СЕКТОР СУБЪЕКТІЛЕРІНІҢ ҚЫЗМЕТІНІҢ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ ЖҮРГІЗУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Советбекова Л.С

Мемлекеттік аудит мамандығының 3-курс студенті

ғылыми жетекші Жахметова Айнура Каиржановна

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан қ, Қазақстан
Республикасы

E-mail: sovetbekovalaura@gmail.com

Аннотация

Бұл мақалада квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қызметінің тиімділігін және олардың жалпы елдің экономикалық дамуына әсерін бағалау проблемаларына арналған. Квазимемлекеттік сектор субъектісі мысалында, «Эйр Астана» акционерлік қоғамының қаржылық тиімділік көрсеткіштері көрсетілген.

Түйін сөздер: Тиімділік аудиті, квазимемлекеттік сектор субъектілері, әлеуметтік-экономикалық даму ықпалы, қаржылық көрсеткіштер сапасы, активті құнның өсуі, рентабельділік көрсеткіштер.

Аннотация